

JAARVERSLAG 1989 DNPP

inleiding

Het jaar 1989 was voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen een veelbewogen jaar. In de loop van het jaar vervuilden twee 'oudgedienden' hun betrekking op het DNPP voor een werkkring elders. Het Centrum zelf veranderde van onderkomen; in het najaar vond de verhuizing plaats. Voorafgaande aan deze veranderingen werd in maart met een symposium over "De Franse Revolutie en de Nederlandse Politieke Partijen" het 15-jarig bestaan van het DNPP herdacht. De bijdragen op dit symposium verschenen in de zomer in de bundel *Van Bastille tot Binnenhof*. Met de verkiezingen voor het Europees Parlement en voor de Tweede kamer was 1989 voor het DNPP ook een druk jaar. Als gevolg van deze verkiezingen en van aanzienlijke schenkingen nam de hoeveelheid te verwerken materiaal verder toe. Daarnaast vormde de dienstverlening zoals gebruikelijk een hoofdbestanddeel van de werkzaamheden van het DNPP.

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform het reglement van het DNPP (art. 7, 8, 9 en 10) werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege t.b.v. het DNPP ingesteld. In 1989 waren de leden de volgende:

- prof.dr. M.G. Buist, op voordracht van de Faculteit der Letteren;
- prof.mr. J.J. Vis, op voordracht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid;
- prof.dr. P. Valkenburgh, op voordracht van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen;
- drs. G.W.H. Heynen en
- dr. J.M. van Boetzelaer (voorzitter), beiden op voordracht van de Bibliothecaris;
- prof.dr. I. Lipschits en
- dhr. J.F.H.M. Lammers, beiden als andere deskundigen in de zin van art. 9 van de regeling DNPP;
- mr. W.R.H. Koops, Bibliothecaris, adviserend lid.

Het Wetenschappelijk Adviescollege kwam in het verslagjaar tweemaal plenair bijeen. Op 5 april werd vooral gesproken over de impasse die was ontstaan bij de invulling van de vacature van de functie hoofd DNPP als gevolg van het vertrek van de heer Koole (zie ook onder

'personeel'). Deze impasse was het gevolg van een budgetair meningsverschil tussen de Bibliothecaris en het College van Bestuur inzake het DNPP. Het Adviescollege stelde zich op het standpunt dat zo spoedig mogelijk in de vacature zou moeten worden voorzien. Met de benoeming van de heer Voerman op 1 juni tot interim-hoofd werd aan deze wens voldaan. Na afloop van de bijeenkomst in april nam het Adviescollege afscheid van de heer Koole.

Op de vergadering van 16 november vormde de nieuwe huisvesting van het DNPP onderwerp van bespreking. Eerder al had het Adviescollege aangedrongen op een adequate, representatieve accommodatie voor het DNPP. Dit standpunt werd eveneens naar voren gebracht in het overleg dat enkele leden van het Adviescollege op 27 september over deze problematiek voerden met de directeur van de Dienst Huisvesting en Bouwzaken (DHBZ). Het Adviescollege toonde zich ingenomen met de toezegging dat het nieuwe onderkomen van het DNPP op redelijk korte termijn in aanmerking zou komen voor een grondige opknapbeurt. Verder besprak het Adviescollege op deze vergadering het uitblijven van de definitieve invulling van de vacature hoofd DNPP.

beheer

Op 15 december 1988 besloot de Universiteitsraad dat de oormerking van de formatieplaatsen van het DNPP binnen de begroting van de Universiteitsbibliotheek niet diende te vervallen. Namens het College van Bestuur werd door de heer Bleumink in december meegedeeld "dat over deze aangelegenheid overleg plaatsvindt met het Wetenschappelijk Adviescollege, de leiding van de Universiteitsbibliotheek en het betreffende personeel". In het verslagjaar hebben de gesprekken met het Adviescollege en het personeel nog niet plaatsgevonden.

In de zomer van 1989 werd door de Rijksuniversiteit het pand Hoger A 10, waarin onder meer het DNPP gehuisvest was, afgestoten. In tegenstelling tot de oorspronkelijke plannen werd het DNPP niet ondergebracht in het pand Oude Kijk in't Jatstraat 9, alwaar reeds speciale voorzieningen waren aangebracht, maar in het pand Oude Boteringestraat 52. In de laatste week van oktober vond de verhuizing plaats. Evenals het aanvankelijk toegezegde pand was het nieuwe onderkomen gesitueerd in de nabijheid van gebruikers als de Faculteiten der Rechtsgeleerdheid, Letteren, en Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen en de Universiteitsbibliotheek. De grotere oppervlakte van de nieuwe behuizing stelde het DNPP in staat haar uitdijende collecties beter onder te brengen. Mede op aandrang van het Wetenschappelijk Adviescollege (zie hierboven) werden door DHBZ in het pand onder meer speciale voorzieningen getroffen ten behoeve van

een deugdelijke opslag van archivalia. Tevens werd het pand voorzien van een alarminstallatie bij brand of inbraak.

Evenals dat in vorige jaren het geval was, bleek ook in 1989 het exploitatiekrediet van f 27.000 niet toereikend. Als gevolg van de bezuinigingsmaatregelen die in september 1988 waren getroffen, nam het cumulatieve tekort van f 10.000 niet verder toe. Echter gezien de voortdurende stijging van de kosten van abonnementen, boeken, inbinden en dergelijke betekende dit evenwel dat de budgetaire speelruimte van het DNPP in het verslagjaar afnam. Voor 1990 werd door de Universiteitsbibliotheek een verhoging van het exploitatiekrediet tot f 34.000 toegezegd, waardoor naar verwachting het cumulatieve tekort aanmerkelijk zal kunnen worden teruggebracht. Tevens toonde de Universiteitsbibliotheek zich bereid de contributie die het DNPP aan PICA verschuldigd is in ieder geval tot het eind van 1991 voor haar rekening te nemen.

personeelsformatie

Per 1 januari 1989 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:

mevr. M. Dallinga - secretaresse (1,0 fte)

mevr. drs. A.A. Koeneman - documentaliste (0,5 fte)

drs. R.A. Koole - hoofd (0,5 fte)

dr. A.P.M. Lucardie - wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)

mevr. I.M. Noomen - documentaliste (0,5 fte)

drs. G. Voerman - wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)

Op 1 april nam de heer Koole afscheid als Hoofd van het DNPP. De part-time betrekking als universitair docent aan de Rijksuniversiteit Leiden die hij jarenlang met zijn werkzaamheden op het DNPP had gecombineerd, werd vanaf die datum omgezet in een volledige. Op 15 februari 1981 had de heer Koole de leiding van het DNPP overgenomen van prof. Lipschits. Voortbouwende op het grondleggende werk van prof. Lipschits groeide onder zijn deskundige leiding het DNPP in aanzien. Op basis van de uitdijende collecties en de wetenschappelijke kwaliteit van de Jaarboeken verwierf het DNPP zich in die jaren in toenemende mate een eigen positie in Nederland, waarnaar media, wetenschappers, studenten en andere geïnteresseerden de weg wisten te vinden. Met ingang van 1 juni werd door de heer Voerman de vacature die door het vertrek van de heer Koole was ontstaan, waargenomen. In verband met zijn benoeming tot interim-Hoofd werd zijn aanstelling uitgebreid tot 1,0 fte.

Als gevolg van het zwangerschapsverlof van één der documentalistes werd in de zomer de aanstelling van de heer Lucardie tot 0,7 fte uitgebreid. Mevrouw I. Heijs, sinds de zomer van 1988 als vrijwilligster

aan het DNPP verbonden, werd in dit verband tijdelijk voor 0,3 fte aangesteld. Aan het eind van het verslagjaar nam zij afscheid van het DNPP, evenals drs. B. Freriks, die vanaf 1 december 1987 op het Centrum vrijwilligerswerk verrichtte. Hun vertrek is voor het DNPP een gemis; dankzij hun zeer gewaardeerde inzet konden werkzaamheden ter hand worden genomen waarvoor stafmedewerkers onvoldoende tijd vrij konden maken, zoals bijvoorbeeld de 'retro'-invoer in het geautomatiseerde bibliografische bestand en onderzoek ten behoeve van het Partij-Data-Systeem. Ook drs. J. Hippe verrichtte dit jaar weer vele diensten voor het DNPP.

Aan het eind van het jaar kondigde mevrouw Koeneman haar vertrek aan, waarmee na de heer Koole een tweede gewaardeerde oudgediende afscheid nam. Sinds 1980 was mevrouw Koeneman als documentaliste werkzaam op het DNPP. Aan de hierboven genoemde uitbouw van het Centrum heeft zij eveneens een belangrijke bijdrage geleverd. Vanaf 1 januari 1990 is mevr. Koeneman benoemd aan de Universiteit van Amsterdam als bibliothecaris van het Filosofisch Instituut. Na het afronden van de sollicitatieprocedure kon in december mevr. M. Nieboer tot opvolgster benoemd. Haar aanstelling zal ingaan op 1 februari 1990.

In februari rondde de heer P. Bouwman, student aan de Rijkshogeschool Groningen - studierichting Bibliotheek- en Documentaire Informatie - zijn stage op het DNPP af. Op 9 oktober begon mevr. A. Huisman, studente aan dezelfde studierichting, aan haar stage. In de zomer van 1989 liep de heer P. Pot, student geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen, stage op het DNPP. In oktober nam de stage van de heer M. Brinkman, student politicologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, een aanvang.

dienstverlening

De dienstverlening die steeds een groot beslag op de arbeidstijd legt, vindt gewoonlijk op drieërlei wijze plaats: rechtstreeks aan gebruikers die ter plaatse de bestanden raadplegen; als reactie op schriftelijke verzoeken en als reactie op telefonische verzoeken. Het aantal gebruikers dat het DNPP in 1989 bezocht lag op ongeveer 900. Het aantal gebruikers dat uitsluitend schriftelijk dan wel telefonisch om informatie vroeg bedroeg ook dit jaar circa 800. De groep gebruikers bestond grotendeels uit doctoraalstudenten van verschillende disciplines, maar ook HBO-studenten, leden van politieke partijen, journalisten, leraren en leerlingen van middelbare scholen en anderen deden een beroep op het Centrum.

Dienstverlening vond ook plaats door middel van ondersteuning van onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'relaties met

instellingen en het onderwijsveld'). Medewerking werd tevens verleend aan een tentoonstelling van verkiezingscampagnemateriaal van het CDA en aan een verkiezingsfilm van de VVD. Door de heer Lucardie werd voor de Stichting Burgerschapskunde een vergelijking van de programma's van de Europese en de Kamerverkiezingen en een zogenaamde 'stemwijzer' opgesteld, die werden gepubliceerd in het *Algemeen Dagblad* respectievelijk *Panorama*.

documentatie

De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en de overige collecties wordt verwezen naar de in het najaar van 1987 gepubliceerde, geheel herziene *Beschrijving van de collecties van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen*. Een globale aanduiding is hier echter wel op zijn plaats. In 1989 werden op het DNPP de volgende bestanden bijgehouden en uitgebreid:

1. *systematische bibliografie*, waarin artikelen van en over partijen uit alle partijbladen en opinieweekbladen en voorts uit enkele dagbladen en wetenschappelijke tijdschriften, alsmede boeken en brochures worden verwerkt. De belangrijkste hoofdrubriek "A" van de bibliografie is sinds 1978 per partij in 29 subrubrieken onderverdeeld naar beleidsterreinen, interne partijaangelegenheden en biografische informatie over politici. De hoofdrubriek "B" van deze systematische bibliografie handelt over theoretische aspecten van partijvorming en politieke systemen. In de hoofdrubriek "E" wordt literatuur ontsloten over ideologieën en maatschappijvisies, die niet zonder meer aan een specifieke partij in de hoofdrubriek "A" gerelateerd kan worden (zie ook 'automatisering').
2. *handbibliotheek*, waarin overzichts- en achtergrondwerken van en over politieke partijen. In 1982 werd dit bestand opgezet. De handbibliotheek is beperkt van opzet en omvat geselecteerde werken, die evenals de overige bestanden niet worden uitgeleend, maar wel ter plaatse raadpleegbaar zijn. Eind december 1989 omvatte de handbibliotheek circa 1100 titels.
3. *brochurecollectie*. Bij dit bestand, dat eveneens in 1982 werd opgezet, wordt naar volledigheid gestreefd. Dat wil zeggen: alle door partijen of verwante organisaties gepubliceerde brochures, nota's en rapporten worden aangeschaft. Eind december 1989 omvatte de brochurecollectie 2450 titels. Vanzelfsprekend worden alle brochures ontsloten via de systematische bibliografie.
4. *knipselarchief*, waarin op basis van vier dagbladen (NRC-Handelsblad, De Volkskrant, Trouw en Nieuwsblad van het Noorden) relevante arti-

kelen per partij chronologisch worden geordend.

5. *collectie dag-week- en partijbladen*. Het DNPP bezit vanaf 1973 een uitgebreide collectie ingebonden of op microfiche gefotografeerde dagbladen (7 landelijke, 4 regionale), opinieweekbladen (in 1989: 7) en partijbladen. Zeker bij de laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid. Vanwege het structurele tekort op het exploitatiekrediet werd besloten om de abonnementen op en het inbinden van de volgende dagbladen per 1 januari 1989 stop te zetten: Algemeen Dagblad, Nieuwsblad van het Noorden (blijft wel opgenomen in het knipselarchief), De Telegraaf, Drentse en Asser Courant, Winschoter Courant en Leeuwarder Courant.

6. *geluidsarchief*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijcongressen.

7. *affiche-collectie*. In 1986 is begonnen de groeiende hoeveelheid affiches systematisch te ordenen, te fotograferen en te ontsluiten. Eind 1989 bezat het DNPP ruim 750 verschillende affiches van politieke partijen. In het verslagjaar werden 75 affiches gefotografeerd en ontsloten. Tegen betaling kunnen negatieven en/of afdrukken ter beschikking worden gesteld.

8. *archivalia*. De laatste jaren ontvangt het DNPP regelmatig archivalia van partijen en particulieren. Per 31 december 1989 had het DNPP de volgende, voor onderzoek beschikbare, collecties in beheer:

- J.G. Bettink (comité-Oud/oprichting VVD; 1947-1948)
- B. de Boer (D66; 1967-1986)
- R.A.P. van den Bree (EVP; 1979-1971)
- H. Dekker (PPR; 1967-1971)
- J.M. Drees (DS'70; 1970-1983)
- Dr. W. Drees (DS'70; 1970-1983)
- DS'70 (partijarchief; 1970-1983)
- mr. H.C. Dresselhuys (Vrije Liberalen en Vrijheidsbond; ca. 1915-1926)
- JOVD-afdeling Groningen (JOVD; 1952-1984)
- Liberale Studenten Vereniging Nederland (1963-1976)
- A.J. Meerburg (D66; 1968-1974)
- D. Ploeger (socialisme, anarchisme, PSP; ca. 1900-1975)
- PSP-afdeling Groningen (1957-1968)
- PSP-gewest Groningen (1973-1981)
- A. Russchen (DS'70; 1970-1983)
- J. Schilthuis (VDB; 1919-1946)
- N.F.I. Schwarz (D66; 1967-1974)
- dr. G. Taal (over Nederlands liberalisme; ca. 1900-1956)
- dr. G. Taal (VVD; 1950-1974)
- VVD (inclusief archiefstukken inzake LSP en PvdV; ± 1900-1982)

In verband met de beperkende voorwaarden, die soms aan de toegang van een archiefcollectie zijn gesteld, verdient het aanbeveling bij raadpleging van tevoren contact op te nemen. Vanaf 1988 is het in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke toestemming voor de raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP en in een enkel geval ook van de archiefschenker. Hiertoe zijn speciale formulieren beschikbaar.

9. *overig*. Zonder uitputtend te zijn noemen we hier nog enkele bestanden:

- het Partij-Data-Bestand (PDS). (In 1989 zijn met de retrospectieve invulling hiervan grote vorderingen gemaakt door de inzet van de heren Brinkman, Freriks, Hippe en Pot, die respectievelijk de PPR, de PvdA, de RPF en D66 voor hun rekening namen.)
- collecties Statuten, Reglementen, Jaarverslagen en Programma's. (Het opnemen van deze collecties in een speciale standcatalogus werd in 1989 door mevrouw Heijs afgerond.)
- personenbestand
- congresstukken (congressen, partijraden, algemene ledenvergaderingen)

Om deze bestanden, vooral de systematische bibliografie, ook voor een vroege periode op specifieke deeltherreinen zo volledig mogelijk te maken, worden zogenaamde bibliografische projecten opgezet. Naast het nog lopende project over "*de PvdA en het buitenlands beleid 1946-1991*" werd tevens een begin gemaakt met twee nieuwe projecten. Door de heer Voerman wordt een bibliografie betreffende het Nederlandse liberalisme voorbereid, die zal worden uitgegeven in samenwerking met de Prof. Mr. B.M. Teldersstichting. Naast zijn werkzaamheden aan het documentatieproject over "*de PvdA en het buitenlands beleid*" begon de heer Freriks met de opstelling van een bibliografie over de PSP. Deze bibliografie zal in samenwerking met het Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) worden gepubliceerd.

De verwerking van schenkingen van documentatie- en archiefmateriaal is zeer arbeidsintensief. Toch kon ook in 1989 een deel van dit soort materiaal worden verwerkt, zoals de persoonlijke archieven van J.M. Drees (DS'70) en van B. de Boer (D66) en een deel van het partijarchief van de VVD. In het Jaarboek 1990 zal een uitgebreide en van een index voorziene plaatsingslijst van het VVD-archief verschijnen, waarin tevens een overzicht van het op het DNPP op micro-fiche raadpleegbare archiefmateriaal van de VVD uit de periode 1948-1978 zal worden opgenomen. Verder werd in het verslagjaar onder andere het archief van de landelijke JOVD ontvangen.

automatisering

In 1986 is - na geruime tijd van voorbereiding - een begin gemaakt met de automatisering van de DNPP-bestanden. Titelbeschrijvingen voor de systematische en alfabetische bibliografie worden verwerkt met behulp van de computer. Deze verwerking vindt plaats via het systeem van PICA, het samenwerkingsverband van de wetenschappelijke bibliotheken. Per 31 december 1989 waren 7620 titels verwerkt; dit houdt in dat er in 1989 2556 titels werden ingevoerd, vrijwel evenveel als in 1988. Dat de invoer ongeveer op hetzelfde peil bleef was vooral te danken aan de continue personele bezetting van het secretariaat en de inzet van vrijwilligers. Hierdoor kon ook voortgang worden geboekt met de retro-invoer van al eerder in het manuele systeem ontsloten titels. In 1987 werd een begin gemaakt met het 'retrieval-systeem'. Dit systeem waarin door gerichte zoekopdrachten de gewenste bibliografische gegevens kunnen worden verkregen zal naar verwachting in 1990 voor (institutionele) gebruikers beschikbaar komen. De eerste voorbereidingen hiertoe werden aan het eind van 1989 getroffen. Tevens is veel tijd gestoken in het verder ontwikkelen van de thesaurus van in het DNPP-bestand voorkomende trefwoorden. Naast het geautomatiseerde systeem blijft voorlopig het manuele systeem (de kaartenbakken) gehandhaafd.

onderzoek en publikaties

Behalve de documentatie en de dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. Verschillende - meestal elders geïnitieerde - onderzoeksprojecten werden in 1989 door het DNPP ondersteund:

- Met de Prof.Mr. B.M. Teldersstichting werd in 1989 overeengekomen dat het DNPP een bibliografie betreffende het Nederlandse liberalisme zou verzorgen die door beide instellingen gezamenlijk zal worden uitgegeven.
- Met het IISG werd een gezamenlijke uitgave overeengekomen van een grotendeels door het DNPP op te stellen bibliografie betreffende de PSP.
- Documentatiearbeid werd verricht ten behoeve van het *Compendium voor politiek en samenleving in Nederland* (onder redactie van H. Daalder en C.J.M. Schuyt), een losbladige uitgave die in 1986 begon te verschijnen bij Samsom en waarin de heer Koole het hoofdstuk 'Politieke Partijen' verzorgde.

- "Ricerca C.N.R. Gli statuti dei partiti politici Europei 1870-1950"; onderzoeksproject gecoördineerd door het Dipartimento di Politica, Istituzioni, Storia (Università degli Studi di Bologna).
- "Research Project on Western-European Communism"; onderzoeksproject gecoördineerd door S. Courtois (Centre d'Etude, d'Histoire et de Sociologie du Communisme; Université de Paris X, Nanterre) en M. Waller (Department of Government; University of Manchester).
- 'Party Organization and Organizational Adaptation in the Last Third of the Twentieth Century'; onderzoek gecoördineerd door Peter Mair (University of Manchester) en Dick Katz (University of Baltimore).
- "Comparative Political Finance", onderzoeksproject geïnitieerd door het IPSA Research Committee on Political Finance and Political Corruption; gecoördineerd door University of Southern California; in de loop van het verslagjaar afgerond.
- 'Politieke machtsvorming van vrouwen'; onderzoek uitgevoerd bij de vakgroep politieke wetenschappen van de Rijksuniversiteit Leiden, gecoördineerd door mevrouw dr. M.H. Leyenaar; in de loop van het verslagjaar afgerond.

Naast de hierboven vermelde ondersteuning van onderzoeksprojecten hebben ook individuele medewerkers van het DNPP geparticipeerd in onderzoeken en deelgenomen aan wetenschappelijke congressen, onder andere: ECPR (Parijs), Politicologenetmaal (Enschede), 'Liberty, Equality, Ecology: Around the Ethical Foundations of Basic Income' (Louvain-La-Neuve), 'Het socialisme op sterk water' (Wiardi Beckmanstichting, Amsterdam), studiedag 'ecofilosofie' (Boxtel), 'Liberalisme en conservatisme' (Prof.Mr. B.M. Teldersstichting, Den Haag), Research Group on Western-Europe Communism (Parijs).

Verschillende onderzoeksresultaten werden vastgelegd in schriftelijke stukken. Het *Jaarboek DNPP 1988* werd in april gepubliceerd, waaraan in de media aandacht werd besteed. In dit Jaarboek en daarbuiten verzorgden de stafleden van het DNPP in 1989 de volgende papers en publicaties:

- J. Hippe, "GPV, SGP en de vrijheid van de burgers: enige verkenningen", in: *Jaarboek 1988 DNPP*. Groningen, 1989, blz. 73-101.
- Lidie Koeneman, Ida Noomen en Gerrit Voerman, "Kroniek 1988. Overzicht van de partijpolitieke gebeurtenissen van het jaar 1988", in: *Jaarboek 1988 DNPP*. Groningen, 1989, blz. 16-58.
- R.A. Koole, "De transformatie van de Nederlandse politieke partijen", in: *Jaarboek 1988 DNPP*. Groningen, 1989, blz. 198-223.
- R.A. Koole, "The 'modesty' of Dutch party finance", in: H.E.

- Alexander (ed.), *Comparative Political Finance in the 1980s*. Cambridge, 1989, blz. 200-219.
- R.A. Koole, "Politieke partijen op de drempel van de jaren negentig", in: I. Hartman en H. Vlug (red.), *Tussen burgerschap en eigenbelang: participatie, legitimiteit en politieke vorming in de jaren '90*. Leiden, 1989, blz. 79-98.
 - R.A. Koole (red.), *Van Bastille tot Binnenhof: de Franse Revolutie en haar invloed op de Nederlandse politieke partijen*. Houten, 1989.
 - R.A. Koole, "De doorwerking van Revolutie-ideeën. Introductie op een thema", in: R.A. Koole (red.), *Van Bastille tot Binnenhof: de Franse Revolutie en haar invloed op de Nederlandse politieke partijen*. Houten, 1989, blz. 9-14.
 - A.P.K. Lucardie, 'Individualisering, beambtendom en populisme: politieke partijen in de greep van het post-modernisme', in: *Jaarboek 1988 DNPP*. Groningen, 1989, blz. 172-197.
 - A.P.M. Lucardie, 'Met de Franse slag - de symbolische revolutie van de jaren zestig', in R.A. Koole (red.), *Van Bastille tot Binnenhof: de Franse Revolutie en haar invloed op de Nederlandse politieke partijen*. Houten, 1989 blz. 115-135.
 - A.P.M. Lucardie, 'Verval van ideologieën of verschuivende panelen?', in: *LEF*, 24 , blz. 50-54.
 - A.P.M. Lucardie, 'Ideologieën zijn minder sterfelijk dan mensen', in: *NRC Handelsblad*, 14 september.
 - A.P.M. Lucardie, 'Extreem rechts in Europa', in: *Europa in Beweging*, 10 (1989) 15 ,blz. 9-11.
 - A.P.M. Lucardie, 'Politieke partijen', in R.B. Andeweg, A. Hoogerwerf en J.J.A. Thomassen (red.), *Politiek in Nederland*. Alphen aan den Rijn, 1989 (derde druk), blz. 60-78.
 - A.P.M. Lucardie, 'The Liturgy of the Logocrats: New Left Politics and New Middle Class Interests'. Paper presented for the ECPR Joint Sessions in Parijs, april 1989.
 - A.P.M. Lucardie, *Nederland Stroomland: een geschiedenis van de politieke stromingen*. Leiden, 1989 (derde, ongewijzigde druk).
 - A.P.M. Lucardie, Programvergelijkingen voor verkiezingen van het Europese Parlement en van de Tweede Kamer, in samenwerking met de Stichting Burgerschapskunde.
 - A.P.M. Lucardie, 'Stem Wijzer': stemhulp bij de Tweede Kamerverkiezingen, in samenwerking met de Stichting Burgerschapskunde; ook verschenen in *Panorama*, 36: blz. 62-63,68.
 - Paul Lucardie en Gerrit Voerman, "Crisis is gevolg van zwak leiderschap VVD", in *De Volkskrant*, 6 mei 1989.
 - G. Voerman, "Liberalen op een tweesprong: Liberale Unie, Vrijzinnig Democratische Bond en Bond van Vrije Liberalen aan het

- begin van deze eeuw (1901-1921)", in: *Jaarboek 1988 DNPP*. Groningen, 1989, blz. 102-130.
- G. Voerman, "The CPN between adaptation and separation: Dutch communism and the international communist movement 1945-1970". Paper presented for the seminar of the Research Group on Western-European Communism. Parijs, september 1989.
 - G. Voerman, "Now away, with all your superstitions: the de-leninization of the CPN and its causes". Paper presented for the ECPR Joint Sessions in Parijs, april 1989.
 - G. Voerman, "CPN-rood op sterven na dood", in: *Trouw*, 8 juli 1989.
 - G. Voerman, "D66 zou broedermoord op de PvdA moeten bezuren", in: *De Volkskrant*, 28 september 1989.
 - G. Voerman, "Grenzen aan de democratie", in: *Intermediair*, 25 (1989), blz. 53.
 - G. Voerman, "The political scene", in: *Netherlands Country Report: analysis of economic and political trends every quarter*. Londen, 1989, no. 3, blz. 7-8.
 - G. Voerman, "The political scene", in: *idem*, no. 4, blz. 8-9.
 - G. Voerman, "Het liberalisme in België - 200 jaar geschiedenis", in: *Liberaal Reveil*, 30 (1989), 6 (dec.), blz. 185-187.
 - Gerrit Voerman, "Wonderbaarlijke herrijzenis", in *Intermediair*, 25 (1989), 48 (dec.), blz. 69.

relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Van alle partijen ontving het DNPP - deels gratis - periodieken, brochures, nota's en rapporten. Van sommige partijen werden ook archivalia ontvangen. Het DNPP participeert in het landelijk Postdoctoraal Opleidingsprogramma Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis (een zogeheten 'AIO-netwerk'); de cursisten van dit programma bezochten op 26 september in het kader van een studiedag in Groningen ook het DNPP. De heer Lucardie onderhield namens het DNPP de contacten met de Stichting Burgerschapskunde te Leiden.

In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast werden in 1989 door medewerkers van het DNPP ook gastcolleges gegeven en cursussen verzorgd of ondersteund. De heer Koole nam op 15 maart in Amsterdam deel aan de 'Ronde Tafel' gesprekken over de 'toekomst van politieke partijen', georganiseerd door het Centrum voor Politiek en Cultuur 'De Balie' en het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De heer Lucardie verzorgde onder andere op 18 januari een inleiding voor de

PSP-afdeling Groningen over linkse samenwerking en op 27 september een voordracht over Nieuw Links voor de Geschiedeniswerkgroep van de Wiardi Beckmansstichting. Het DNPP ondersteunde de organisatie van een PAO-cursus "Politiek en Democratie", waarin de heren Koole en Lucardie in januari elk een college hebben verzorgd.

speciale activiteiten

Op 3 maart werd het 15-jarig bestaan van het DNPP gevierd in de vorm van een symposium over "De Franse Revolutie en de Nederlandse Politieke Partijen". Voor een gehoor van ongeveer honderd personen presenteerden negen prominente historici en politicologen onder voorzitterschap van prof.dr. E.H. Kossmann en prof.dr. I. Lipschits hun bijdragen, waarin zij de doorwerking van de Franse Revolutie op de Nederlandse politieke partijen in een zestal op elkaar volgende periodes onderzochten. In de zomer verschenen hun beschouwingen in de bundel *Van Bastille tot Binnenhof: de Franse Revolutie en de Nederlandse politieke partijen*. Met de eindredactie van deze bundel besloot de heer Koole zijn activiteiten als Hoofd van het DNPP.